

## BANKLOVGIVNING OG GARANTIFOND i CZEKOSLOVAKIET.

Af Holger Koed.

---

Blandt det østrig-ungarske Dobbeltmonarkis Successionsstater er det lykkedes Czekoslovakiet i de 10 Aar, der nu er forløbet siden denne nye Stats Oprettelse, i Kraft af naturlige Hjælpkilder og maalbevidst konstruktivt Arbejde at skaffe sig en anselig Position i den europæiske Bevidsthed. De Opgaver, den nye Stat nødvendigvis maatte tage op til Behandling og snarlig Løsning, var dog ingenlunde lette, og ikke mindst gælder dette Bankvæsenet, der hidtil havde været behersket af den wienske Højfinans. De Traade, der forbandt de lokale Filialer med Hovedbankerne i Wien, blev brat overskaarne, og et selvstændigt Bankvæsen med nationale Ledere maatte skabes. Statsmagten synes at have haft Kraft til at tage Førerskabet i Tilrettelæggelsen af den nye Republiks Bankvæsen. Til Forstaaelse af de trufne Foranstaltninger vil det imidlertid være nyttigt først at betragte det Bankvæsen, der overgik til Czekoslovakiet fra de tidligere østrig-ungarske Lande.

Det var en broget Samling af Pengeinstitutter, den nye Stat tog i Arv, forskellige efter de uensartede retlige og økonomiske Forhold i de Lande, hvoraf den blev sammenstykket.

I de nordvestlige Industriomraader — Böhmen, Mähren og Schlesien — var Bankerne dominerende. Disse Banker, saavel Wiener-Filialerne som de selvstændige Banker, var af den sædvanlige kontinentale Banktype. I det 19. Aarhundredes Midte var de første Filialer af Wiener-Bankerne trængt ind i de czekiske Lande, og enkelte lokale Banker var stiftede. Under den vældige Konjunkturbølge efter den tysk-franske Krig voksede der mange nye Banker frem, men de forsvandt næsten alle under det store Krak i 1873. Efter en lang Stilstandsperiode, hvorunder Bankvæsenet særlig prægedes af Wienerbankerne, begyndte efter Aarhundredskiftet en ny Ekspansion, der

særlig tog Fart i Aarene 1907—14. Depressionen efter Balkan-krigene skabte dog atter Bankvanskeligheder, og mange Banker led betydelige Tab. Forholdene under Verdenskrigen, særlig den indenlandske Valutas Forringelse, holdt dog Liv ogsaa i de svagere Banker, og Bankvæsenet traadte forholdsvis konsolideret ud af Krigen. Derefter skete der en ny Opblomstring, nye Banker og Filialer oprettedes, og de tidligere Wiener-Filialer omdannedes til czechoslovakiske Banker. Da Czekoslovakiet var fattigt paa større Formuer, savnedes der et Kapitalmarked af Betydning, og det blev da Bankernes vigtigste Opgave — i Forbindelse med udenlandsk Kapital — at yde financierel Støtte til den fremvoksende czechoslovakiske Storindustri. Bankerne maatte da, endnu stærkere end Tilfældet er med den almindelige kontinentale Banktype, gaa ind saavel med Deltagelse i Emissioner som med Financiering af faste Anlæg og med Driftskreditter, og Bankerne blev i visse Tilfælde stærkt sammenknyttede med enkelte Brancher, f. Eks. Textil, Bomuld og Sukker.

Ifølge den sidst foreliggende Bankstatistik fandtes der ved Udgangen af Aaret 1926 ialt 31 Aktiebanker med en samlet Balance af  $26\frac{1}{2}$  Milliard Kc., heraf var 8 Storbanks (Aktiekapital mindst 100 Mill. Kc.), 12 var mellemstore og 11 var Smaabanks (Aktiekapital under 20 Mill. Kc.).

Desuden fandtes der 9 Banker uden Aktiekapital, hvoraf de 6 var saakaldte „Landesbanken“ med offentlig Garanti for deres Forpligtelser. Disse Banker, der ikke har privatøkonomisk Gevinst til Formaal, er oprettede for at give langfristede Laan i Landejendomme og til Kommuner og Jernbaner ved Udstedelse af egne Obligationer, altsaa nærmest Hypothekanstalter. Under Krigen strakte Indtægterne af de lange Laan ikke til til Dækning af de stigende Omkostninger, og disse Institutters Reservefonds formindskedes. Efter Krigen har de søgt at udvide deres Virksomhed til andre Bankforretninger. Af særlig Betydning er Zemska banka i Prag, der i mange Aar har drevet Rediskonteringsvirksomhed i betydeligt Omfang. Disse 9 Bankers samlede Balance udgjorde ved Udgangen af 1926 godt 8 Milliarder Kc. Endvidere findes der en Del mindre Banker, der er organiseret som Interessentskaber med begrænset Ansvar.

Den første Sparekasse i de czechiske Lande oprettedes i 1825, enkelte nye kom til ved Aarhundredets Midte, men først mod Aarhundredets Slutning og navnlig i Begyndelsen af det 20. Aarhundrede kom der Vækst i Oprettelsen af Sparekasser. Sparekasserne kunde stiftes i to Former: enten som

Kommunalsparekasser under vedkommende Kommunes Garanti eller som Forenings-Sparekasser uden offentlig Garanti. Sparekasserne er almennyttige Anstalter og staar under offentlig Tilsyn. Efter Republikkens Dannelse bestemtes det ved en Lov af 1920, at der fremtidig kun maatte oprettes Kommunalsparekasser, og at de bestaaende Foreningssparekasser — paa de to største nær — skulde omdannes til Kommunalsparekasser. Samtidig bestemtes det, at samtlige Sparekasser skulde være Medlemmer af et Forbund, der skulde instituere en periodisk Revision (mindst hvert andet Aar). Sparekasserne yder Laan i faste Ejendomme og til Kommuner, diskonterer Veksler og anlægger betydelige Midler i Værdipapirer. Under Krigen blev de store Aftagere af Krigslaan og led derigennem store Tab, ligesom de derved er blevet hæmmet i deres egentlige Udlaansvirksomhed.

Fra Midten af det 19. Aarhundrede dannedes der i de czekiske Byer en Del kooperative Forskudskasser, væsentligst efter de af Schulze-Delitsch i Tyskland opstillede Principper. Deres Medgang skyldtes ikke mindst, at Sparekasserne betragtedes med nogen Uvilje paa Grund af deres Afhængighed af den østrigske Administration. Oprindelig hæftede Medlemmerne i Forskudskasserne i Reglen solidarisk, hvad der bidrog til en rask Vækst, men hæmmede Henlæggelsen af Reserver. Da Følgerne af risikable Anbringelser under Krisen i 1870'erne truede med at gøre Ansvar aktuelt, flygtede en Del Medlemmer fra Kasserne, og senere er Kasser med begrænset Ansvar blevet overvejende. De modtager Indlaan og yder Drifts-Kredit til Byernes Erhvervsdrivende, hovedsagelig til Medlemmer, men ogsaa til Ikke-Medlemmer. I Krigsaarene maatte de tegne Krigs-laan og tabte derved; efter Krigen førte deres forhøjede Omkostninger dem ind i Financiering af Industri, særlig Sukkerindustrien, og af Kommuner. Forskudskasserne er samlede i et Forbund, men er iøvrigt prægede af ret stor Selvstændighed.

I Slutningen af det 19. Aarhundrede paabegyndtes Oprettelsen af tilsvarende kooperative Institutter paa Landet, der efter det tyske Forbillede bærer Navnet Raiffeisenkasser. Det er smaa Sogne-Anstalter, der kun laaner ud til Medlemmer, og hvis Udlaansrente (incl. Provision) højst maa overstige Indlaansrenten med  $1\frac{1}{2}$  pCt. Deres Formaal er at yde billige Drifts-laan til Landbrugere; Overskudet tilfalder Reservefonden, som Medlemmerne ikke har fri Raadighed over. De maa ikke befatte sig med Veksler. Under Krigen tabte Raiffeisenkasserne deres Betydning som Laangivere til Landbruget, og de udnyttedes

gennem Krigslaan; senere er de gaaet noget ud over deres Virkeomraade og har givet Laan til Kommuner og Indkøbs- og Produktionsforetagender og lange Laan i Ejendomme. De staar i nøje økonomisk Samarbejde gennem en Fællesorganisation.

De to nævnte Former for kooperative Kreditinstitutter ligner i deres Organisation nærmest vore Andelskasser.

Medens Forskudskasserne og Raiffeisenkasserne er dannede efter kendte Forbilleder, er de saakaldte landwirtschaftlichen Bezirksvorschusskassen en Art af Pengeinstitutter, der næppe har Sidestykke udenfor de czekiske Lande. De hidrører dels fra Feudaltidens Kontributions-Kornfonds, hvis Formaal var i gode Høstaar at samle de hørige Bønders Overskud af Korn paa fælles Lagre for i daarlige Aar atter at uddele deraf til disse, dels fra samme fjerne Tids Skattefonds, hvori Bønderne efter Godsherrernes Opfordring i gode Tider indbetalte større Skattebeløb end nødvendigt for deraf at kunne tage Pengene til Skat i daarlige Tider. Efter at Kornfondene i forrige Aarhundredes Midte var blevet afløst af Pengefonds, omdannedes de sammen med Skattefondene i Aarhundredets sidste Halvdel til Bezirksvorschusskassen, hvis Formaal er at yde vedkommende Distrikts Landbrugere billige Laan. Deres Virkemidler bestaar væsentligst af Grundkapital og Reserver, men de modtager tillige Indlaan. Kapitalandelene tilhører Ejerne af de Ejendomme, der i sin Tid deltog i de paagældende Korn- eller Skattefonds, og ved Ejerskifte følger Andelen Ejendommen. Kapitalandelene forrentes med 1 pCt. over Indlaansrenten. Medens Raiffeisenkassernes Klientel særlig bestaar af mindre Landbrugere, er de her nævnte Anstalter særlig til Nytte for de mellemstore Landbrug.

I den nye Stats sydøstlige Landbrugsomraader — Slova-kiet og Karpathorusland — fandtes der to Hovedgrupper af Pengeinstitutter, nemlig Aktieselskaber og kooperative Anstalter.

Aktie-Institutterne var en Mellemting mellem Smaabanker og Sparekasser eller Forskudskasser. Mange af dem var nærmest Familieforetagender, idet Aktiekapitalen ejedes af enkelte Familiers Medlemmer. Deres Kundekreds var overvejende Landejendomsbesiddere og deres Udlaansform overvejende Landbrugsveksler, omend de ogsaa havde Forbindelser indenfor Handel og Industri. En Del af disse Institutter indstillede Virksomheden under Verdenskrigen, andre belastedes stærkt med Krigslaan, og efter Krigen blev de hittidige Forbindelser med Korrespondenter i Buda-Pest afbrudt. Det blev nødvendigt at skabe

ationale slovakiske Storbanker, og dette skete ved Fusioner af talrige Smaabanker (saaledes skabtes bl. a. Slovenská banka i Bratislava og Tatra banka).

De kooperative Kreditanstalter, der nærmest har Karakteren af Raiffeisenkasser, dog med Ret til Vekseldiskontering, virker paa Landet. De var tidligere tilsluttet et Fællesforbund i Buda-Pest, hvor de havde anlagt deres likvide Midler og deres Krigslaansobligationer, og mange maatte derfor ved Løsrivelsen standse Virksomheden. Der oprettedes imidlertid hurtigt et nyt nationalt Forbund, og Staten stillede 50 Mill. Kc. til Disposition til Styrkelse af Likviditeten overfor de nye Indlaan.

Natten mellem den 25. og 26. Februar 1919 afbrød Czekoslovakiet pludselig sine Forbindelser med Omverdenen. De militært bevogtede Grænser lukkedes; Jernbane- og Postforbindelsen med Ulandet blev midlertidig afbrudt. Anledningen til disse drastiske Forholdsregler var, at de i Czekoslovakiet cirkulerende østrig-ungarske Sedler skulde afstemples og anerkendes som den nye Stats Gæld, hvorfor det maatte forhindres, at Sedler fra Ulandet kastedes ind over Grænserne og blev anerkendte som czekoslovakisk Statsgæld. Selve Afstemplingen af de ca. 7 Milliarder østrigske Kroner, der var i Omløb, gennemførtes i Begyndelsen af Marts. De afstemplede Sedler erstattedes kort Tid efter med nye Seddelpenge, og der indførtes Dækningsregler. I 1920 udgjorde Seddelmængden ca.  $11\frac{1}{4}$  Milliarder Kc., i 1921 ca. 12 Milliarder Kc., i 1922 ca. 10 Milliarder Kc. og i 1923 ca. 9 Milliarder Kc. Seddelomløbet udgør nu (Oktober 1928) 7 Milliarder Kc. Seddeludstedelsesretten forbeholdtes i de første Aar Staten (Finansministeriets Bankkontor), men overgik med Udgangen af 1925 til en som Aktieselskab organiseret Nationalbank. Straks fra Begyndelsen bestræbte Regeringen sig maalbevidst for at holde Seddelomløbet nede, og den czekoslovakiske Krone fulgte ikke den østrigske og tyske Valuta i Sammenbruddet. Bestræbelserne blev dog ikke fastholdt, og Seddelmængden steg; Pragerkronen faldt betydeligt og var nede i 6 centimer (svejtsiske) i Slutningen af 1921, men steg derefter i Løbet af 1922 til 19 centimer, hvorefter den stabiliseredes paa  $\frac{1}{6}$  af Førkrigstidens Værdi. Den endelige Stabilisering foretoges ved Nationalbankens Oprettelse. Denne Deflation fandt naturligvis ikke Sted uden en voldsom økonomisk Krise. Hertil kom, at de ustabile Valutaforhold i de omgivende Stater fortsat beredte Vanskelighed for den czekoslovakiske Industri, der arbejdede med en betydelig

Eksport for Øje. Endelig var Bankvæsenet som nævnt uden fælles Retningslinjer og tilmed forskelligt i de to Hoveddele af Landet, ligesom de nye Ledere, der var fulgt efter de østrigske, ofte var uden Tradition og Erfaring.

Verdenskrisen og dens Eftervirkninger samt den indenlandske Valutas Stigning tyngede stærkt paa Czekoslovakiets Industri og Handel og satte efterhaanden sine dybe Spor ogsaa i de med Industrien stærkt sammenvoksede Banker. Tre større Banker brød sammen; der opstod et stærkt Røre, og vaagnende Mistillid til Pengeinstitutterne førte til, at Indlaanene begyndte at svigte. I Erkendelse af den afgørende Betydning af, at Befolkningens Sparemidler vedblivende gennem Pengeinstitutterne kunde stilles til Industriens og Handelens Raadighed, og i Forstaaelse af, at en Svigten paa dette Punkt vilde medføre en økonomisk Rystelse, der vilde tilintetgøre de hidtil paa Befolkningens Sparsommelighed og Arbejde opbyggede Resultater, maatte Staten gribe ind. Tilliden maatte genopbygges.

Ved en Række Love af 10. Oktober 1924 søgte man da fra Statens Side at bidrage til at sikre Bankvæsenets uforstyrrede Gang i Fremtiden. Det er karakteristisk for denne Lovgivning, at man, for saavidt angaar Hjælpeaktionens økonomiske Side, søgte at gennemføre Selvhjælpens Princip, saaledes at den Statshjælp, der maatte til, fik Karakteren af Hjælp til Selvhjælp, og at man, for saavidt angaar den etablerede Kontrol med Bankernes Virksomhed — i hvert Fald formelt — byggede videre paa den lavslignende Organisationsform, hvori Sparekasser, Forskudskasser, Raiffeisenkasser m. v. fra ældre Tid var tvangsmæssigt incorporerede, og som omkring 1920 overalt var blevet udstyret med Beføjelse og Pligt til periodisk fagmæssig Revision hos Medlemmerne.

Først og fremmest gjaldt det om at afbøde Virkningerne af de under Krisen lidte Tab i Pengeinstitutterne, saaledes at det om muligt kunde undgaas, at ogsaa disses Indskydere blev berørt deraf. Til Fremme af dette Formaal oprettedes den saakaldte Specialfond, hvoraf Understøttelse efter foretagen Undersøgelse kunde ydes til Pengeinstitutter, der var kommet i Vanskeligheder, og som meldte sig indenfor en Frist af et halvt Aar. Understøttelsen ydes i Form af rentebærende Obligationer, udstedte af Fonden, og baserede paa Kapitalisation af en aarlig Afgift, der samtidig paalagdes alle Pengeinstitutter, samt paa et aarligt Statstilskud paa indtil 50 Mill. Kc.

Afgiften beregnes for de almennyttige Pengeinstitutter som en fast Procentdel af det aarlige Nettooverskud, medens den for Aktiebankerne stiger progressivt med Aktieudbyttets Størrelse. Ved et politisk Kompromis blev der indsat en Bestemmelse om, at ogsaa kooperative Produktions- og Forbrugsorganisationer, hvoraf flere var kommet i Vanskeligheder, kunde faa Hjælp af Fonden. De understøttede Institutter kan sættes under særlig offentligt Tilsyn, uden hvis Sanktion ingen Beslutning fra Ledelsens Side kan iværksættes. Da Fondens Hjælp ydes hemmeligt, unddrager dens Virksomhed i de enkelte Tilfælde sig nærmere Bedømmelse, men Virkningen har været den, at Bankvanskeligheder i Czekoslovakiet ikke har medført Tab for Kreditorerne. Saa vidt vides, er Fondens Midler helt medgaaet.

Dernæst søgte man ved en særlig Lovgivning at regulere Bankernes Virksomhed ud fra de vundne Erfaringer. Retten til at modtage Indlaan gjordes for Bankernes Vedkommende afhængig af en Koncession, og en saadan udkræves endvidere til Oprettelse af Filialer. For at opnaa Koncession til at modtage Indlaan skal Bankerne opfylde visse Betingelser med Hensyn til Størrelsen af Aktiekapital og Reserver, og Bankens Direktører skal forpligte sig til, hvis Reserverne synker under den fastsatte Grænse, af deres private Midler at stille et Beløb svarende til 4 pCt. af Aktiekapitalen til Raadighed udelukkende til Sikring af Indskyderne (men ikke de øvrige Kreditorer). Endvidere skal Bankerne underkaste sig de nedenfor omtalte Bestemmelser om Tilsyn og Revision. Banker, der hidtil ikke har haft Ret til modtage Indlaan, skal for at faa Koncession have været i Virksomhed i tre Aar. Det blev endvidere forbudt Bankerne at drive Varehandel — hvilket tidligere havde fundet Sted med store Tab til Følge — og at gøre Forretninger — bortset fra Indlaan — med deres egne Bestyrelsesmedlemmer, Direktører og Funktionærer. Til Modvirkning af Tilbøjeligheden til at indgaa store Engagementer blev det bestemt, at der til Engagementer, der overstiger 10 pCt. af Bankens Egenkapital, udkræves Samtykke fra Bestyrelsen. Det blev paalagt Bankerne at offentliggøre Kvartalsbalancer.

Samtidig blev der givet Lovbestemmelser om intern og extern Kontrol med Bankerne. Af de interne Kontrolbestemmelser kan særlig nævnes, at det blev paalagt hver Bank at udarbejde et Regulativ, der skal approberes af Finansministeriet, som kan foretage de Ændringer deri, det finder fornødent, samt at Bestyrelsens Ret og Pligt til at øve Kritik af Dispositionerne og Regnskaberne blev fastsat i Loven. I større Banker

indførtes der en særlig Kontrolafdeling med Pligt til direkte Indberetning til Bestyrelsen. Særlige Bestemmelser tilsigter at skaffe Aktionærminoriteter Repræsentation i Bestyrelsen. Pligtforsømmelser medfører Erstatningsansvar, og urigtige Angivelser eller Fortielser i Regnskaber m. v., hvorved en Banks Stilling bevidst fremstilles som værende bedre end i Virkeligheden, straffes strengt.

Med Hensyn til den externe Kontrol blev det fastsat, at alle Pengeinstitutter, der har eller faar Ret til at modtage Indlaan, skal være Medlemmer af et af Staten oprettet „Revisions- und Treuhandgenossenschaft“, hvis Kapital de skal tage Andele i, og hvis Omkostninger de skal dække. Denne Institution skal revidere Pengeinstitutterne og deres Filialer, stille Forslag om Rekonstruktion, Sanering eller Likvidation af saadanne og medvirke ved Gennemførelsen af disse Foranstaltninger. Selve Kontrolvirksomheden er dog henlagt til en under Institutionens Bestyrelse virkende særlig Revisionsafdeling, hvis Funktioner nærmest svarer til vort Banktilsyns. Formaalet med Revisionsafdelingens Virksomhed er at føre Tilsyn med Pengeinstitutternes Overholdelse af Bestemmelserne i Lovgivning, Vedtægter og Regulativer samt at kontrolere, at Pengeinstitutternes hele Forretningsførelse yder fornøden Sikkerhed for Indskyderne og de øvrige Kreditorer. Paapegede Mangler skal redresseres inden Udløbet af en fastsat Frist, og sker dette ikke, eller opstaar der iøvrigt Uoverensstemmelser mellem Kontrolmyndigheden og et revideret Pengeinstitut, indankes Sagen for Finansministeren, hvis Afgørelse er endelig. Afdelingens Embedsmænd aflægger et særligt Løfte overfor Finansministeren, uden hvis Samtykke de ikke kan afskediges; Finansministeriet kan kræve sig Revisionsberetningerne forelagt.

Som det vil ses, er denne Kontrolmyndighed i sin Organisation et Kompromis mellem de Anskuelse, der kræver et rent Statstilsyn, og de Anskuelse, der foretrækker en af Institutterne selv organiseret autonom Kontrol. Det er en Art statslig Kontrol, men i Formen er den autonom.

For at forebygge, at fremtidige Bankkriser skal medføre Uro blandt Pengeinstitutternes Indskydere og dermed følgende Bankstandsninger med Tab for disse, oprettedes der en Garantifond (almindelig Fond).

Tanken om en Garantifond er ingenlunde ny. Her i Danmark rejste Provinsbankernes Forening efter Krisen i 1908 Spørgsmaalet, men Tanken blev atter opgivet. I det af Stauning i December 1924 forelagte Forslag til ny Banklov var der op-



taget en Bestemmelse om Oprettelsen af en saadan Fond („Bankfond“) gennem aarlige Bidrag fra Bankernes Side, eventuelt med Støtte fra Staten og Nationalbanken, ligesom det var Hensigten, hvis Forslaget vandt Rigsdagens Bifald, derefter at stille Forslag om en tilsvarende Fond for Sparekasserne. Den foreslaaede Bestemmelse er dog senere udgaaet af Banklovforslaget. I en Del af Amerikas forenede Stater er der i Aarene efter 1908 indført Garantifonds for Banker, men Bedømmelsen af disse Fonds Virkninger kan ikke siges at have været ublandet gunstig.<sup>1)</sup>

Czekoslovakiet er den eneste Stat i Europa, der har ført Tanken om en Garantifond for Pengeinstitutter ud i Livet. Da Tanken om en Garantifond her i Danmark formentlig paany vil kunne ventes optaget til Drøftelse ved den kommende Debat om Revision af Bankloven, vil det kunne være af særlig Interesse nærmere at betragte de i Czekoslovakiet gældende Regler om Garantifonden.

Oprettelsen af Fonden hviler paa den Grundbetragtning, at Staten ikke kan være uinteresseret Tilskuer til, at Tab i Pengeinstitutterne og dermed følgende Uro fører til, at en Krise breder sig til større Omraader og medfører Skade for Opsparingen og Katastrofer for Landets Erhvervsliv eller Dele af dette. Paa den anden Side bør Staten ikke tage Tabene paa sin Kappe, ogsaa af den Grund, at man ikke bør fremelske den Tankegang, at Følgerne af uheldige Dispositioner i det private Erhvervsliv kan væltes over paa Staten og Skatteyderne. Det maa derfor blive de særlig interesserede, nemlig Pengeinstitutterne og deres Indskydere, der selv tilvejebringer de fornødne Midler.

Garantifonden er en Slags Tvangsforsikring for de Pengeinstitutter, der har Ret til at modtage Indlaan, eller rettere for disse Institutters Indskydere. Fonden hviler dog ikke paa et egentlig forsikringsteknisk Grundlag, idet Bidragenes (Præmiernes) Størrelse ikke varierer efter den forskellige Risiko i de deltagende Pengeinstitutter, men efter Indlaanenes Omfang, og idet Udbetalingerne (Erstatningernes) Størrelse ikke beror paa Forhaandsaftaler, men afhænger dels af den forsikredes Behov dels af Størrelsen af Fondens Midler. Motiveringen for Fonden maa da ogsaa søges i den videre Betragtning, at det er af afgørende Betydning saavel for de enkelte Pengeinsti-

<sup>1)</sup> Jfr. Prof. Axel Nielsens Afhandling om Garantifonds og Banklikviditet pag. 27 ff.

tutter som for Samfundet som Helhed, at Indskydernes Tillid, hvorpaa Bankvæsenet er opbygget, ikke svigter i Krisesituationer, hvorved unødige Vanskeligheder fremkommer saavel for Bankerne som for de Virksomheder, de financierer, og dermed ogsaa for de dertil knyttede Funktionærer og Arbejdere.

Pengeinstitutterne deles i tre Grupper, der hver for sig danner en Afdeling af Fonden, og som yderligere kan dele sig i Underafdelinger. Afdelingerne, respektive Underafdelingerne, er ikke indbyrdes solidariske. De tre Grupper dannes af henholdsvis Sparekasserne, Forskudskasser af enhver Art og Bankerne.

Som Bidrag til Fonden indbetaler Pengeinstitutterne halv-aarligt et Beløb, der svarer til  $1\frac{1}{2}$  pCt. af de i Perioden udbetalte eller krediterede Renter af Indlaan, Folio og Konto Kurant, og Fonden vokser endvidere med Indtægterne af sin Kapital. Ved en Indlaansrente af 4 pCt. bliver altsaa Bidraget 6 Heller aarlig for et Indlaan paa 100 Kc. Den anførte Procentsats er ikke fremgaaet af nogen forsikringsmæssig Præmieberegning, men er fastsat efter et Skøn, saaledes at Fonden skulde vokse med gennemsnitlig ca. 30 Mill. Kc. aarlig. Har en Afdeling af Fonden naaet en saadan Størrelse, at Fondens Bestyrelse anser den for tilstrækkelig, kan Bidragene til Afdelingen ophøre, men skal genindføres, hvis Bestyrelsen senere maatte anse dette for nødvendigt til Sikring af Formaalet.

Skulde der blive lagt saa stærkt Beslag paa Fonden, at de saaledes tilvejebragte Midler ikke strækker til, kan Fonden udstede forrentelige Obligationer, men dog kun i et saadant Omfang, at Udgifterne til Forrentning og Amortisation ikke overstiger  $\frac{3}{4}$  af Fondens Indtægter gennem Bidrag paa Udstedelsestidspunktet. Ved en saadan Kapitalisation vil Fonden antagelig kunne mobilisere ca. 400 Mill. Kc. i Obligationer<sup>1)</sup>. Staten hæfter subsidiært for Obligationernes Forrentning og Amortisation, og Obligationerne kan anvendes til Anlæg af umyndiges Midler o. lign., ligesom ethvert af Fondens Medlemmer er pligtigt til, hvis det kræves, til pari Kurs at overtage et vist Beløb af Fondens Obligationer. Det fremgaar ikke af Loven, om det er Hensigten at stille Obligationerne til Raadighed for de nødstedte Banker, eller om Fonden selv skal udbyde dem paa Kapitalmarkedet.

<sup>1)</sup> Til Sammenligning kan anføres, at de samlede Indlaan i czekoslovakiske Pengeinstitutter ult. 1927 androg ca. 32,2 Milliarder Kc., hvoraf i Sparekassen ca. 15 Milliarder Kc.

Ethvert Pengeinstitut, der i mindst 5 Aar har været Medlem af Fonden, har Krav paa Hjælp af sin Afdelings Midler, naar dets Eksistens og dermed Indskydernes Interesse er i Fare som Følge af, at det har lidt Tab eller har bundet sine Midler for fast. Krav om Hjælp af Fonden kan dog ikke gøres retlig gældende, men kan i Tilfælde af Nægtelse indbringes for et Voldgiftsudvalg til endelig Afgørelse. Arten og Omfanget af Hjælpen skal fastsættes saaledes, at alle bekendte Krav fra en Afdelings Medlemmer tilfredsstilles ligeligt eller i hvert Fald stemmende med almen Interesse og saaledes, at de Pengeinstitutter, der faar Hjælp, saa vidt muligt saneres, saa de kan fortsætte deres Virksomhed. Hjælpen ydes principielt i Form af Laan til Opretholdelse af Likviditeten.

Kan et Pengeinstitut ikke reddes, fordi dets Passiver efter Tab af Egenkapitalen væsentlig overstiger dets Aktiver, skal Fonden, forsaavidt dens Midler tilstrækker, yde et saadant Tilskud, at de almindelige Kreditorer kan faa Dækning for 80 pCt. af deres Tilgodehavende. Konstaterer Fondens Ledelse, at Tabene — omend blot delvis — er foraarsagede af Pengeinstituttets ansvarlige Organer, skal Tilskudet nedsættes noget efter visse Regler.

Ethvert Medlem af Fonden er pligtig til, naar det bliver vidende om eller efter Omstændighederne burde være vidende om, at det har lidt Tab, der overstiger Reserverne og angriber eller truer Halvdelen af Grundkapitalen, eller at der er Sandsynlighed for, at Tab af en saadan Størrelse kan ventes, uopholdelig at underrette Fondens Ledelse derom. Forsømmes saadan Indberetning, kan Hjælp af Fonden nægtes, dog ikke Hjælp til at sikre Kreditorerne 80 pCt. (jfr. ovenfor).

Naar en Anmodning om Hjælp indgaar, skal Fondens Ledelse foretage en indgaaende Undersøgelse af vedkommende Instituts Stilling, og den kan stille visse Betingelser for Hjælpens Ydelse — Opnaaelse af Moratorium, Rekonstruktion, Fusion med et andet egnet Institut eller Likvidation — samt indsætte et særligt Tilsyn med Instituttet.

De af Fondens Midler, der ikke anvendes efter dens Formaal, indsættes i en af Landesbankerne (Zemská banka) til den for lange Indlaan gældende Rente. Hvis Fondens Opgaver tillader det, kan dog en Del af Midlerne anvendes til korte Lombardlaan til Medlemmerne paa nærmere angivne Papirer.

Fonden bestyres af et Kuratorium paa 12 Medlemmer — 4 for hver Gruppe — der udnævnes af Regeringen. Medlemskabet af Kuratoriet er et Æreshverv.

Da Karenstiden er 5 Aar, og Fonden er oprettet i 1925, er den endnu ikke traadt i Virksomhed med Hjælp til Medlemmerne.

Som det vil fremgaa af foranstaaende, er Hovedformaalet med Fonden at yde solvente Pengeinstitutter, der paa Grund af Uro blandt Indskyderne er Genstand for ekstraordinære Udtræk, Laan til at imødegaa Indskydernes Krav med kontante Udbetalinger, for derved at genrejse den svigtende Tillid, saaledes at Sanerings- og Rekonstruktionsbestræbelser eller Fusion med et andet Pengeinstitut kan foregaa uforstyrret. I Mangel af Fondens Tilstedeværelse vilde Pengeinstituttet løbe Fare for at maatte standse sine Betalinger og træde i Likvidation med den heraf resulterende Værdiforringelse af Aktiverne og dermed følgende Tab for dets Kreditorer.

Skulde det imidlertid ved en Undersøgelse vise sig, at det paagældende Pengeinstitut er insolvent i større Grad, saaledes at Rekonstruktion eller lignende ikke lader sig gennemføre, garanterer Fonden som anført Kreditorerne en Dividende paa 80 pCt. af deres Tilgodehavender. Fondens Tilstedeværelse kan for saavidt ikke siges at byde Kreditorerne fuld Sikkerhed i alle Tilfælde, og Grunden hertil er, at man ikke har villet svække Bankledernes Ansvarfølelse for stærkt ved at garantere, at urigtige Dispositioner overhovedet ikke kunde føre til Tab for Kreditorerne. Man har altsaa ikke anset Bankledernes Ansvarfølelse overfor Aktionærerne alene for tilstrækkeligt Motiv til Iagttagelse af fornøden Forsigtighed.

Det Formaal, som denne Lovgivning i første Række skulde opfylde, nemlig at skabe Ro og Tryghed hos Indskyderne i Pengeinstitutterne, synes efter alle Udtalelser at dømmes at være naaet, saavidt de hidtidige Erfaringer rækker.

Storbankernes Synspunkter overfor Garantifonden synes at være, at de anser Fonden for at være en Støtte for de mindre Banker, men mener, at den er uden Interesse for dem selv. De betaler Bidraget uden Begejstring, men ogsaa uden særlig Uvilje, da det andrager et forholdsvis lille Beløb, næppe saa meget som de selv ofrer paa Reklameudgifter. De synes at staa ret uinteresserede overfor Fonden.

Virkingen af Foranstaltningerne bedømmes hovedsagelig som værende af psykologisk Art. Befolkningen har Tillid til, at der nu ikke vil kunne ske noget med Pengeinstitutterne, der kan bringe Indlaanene i Fare.

Det skal endelig nævnes, at den czekoslovakiske Regering for nylig har fremsat Forslag, der tager Sigte paa en yderligere Udbygning af Banklovgivningen af 1924. Hovedpunktet i Forslagene er Oprettelse af et Finansraad, der bl. a. skal have til Opgave at skabe Samarbejde mellem de konkurrerende Pengeinstitutter og mellem de forskellige Typer af saadanne samt i det hele at fastlægge Retningslinjerne for Pengevæsenets Udvikling. Finansraadet skal virke som tvungen Fællesrepræsentation for Pengeinstitutterne.

Med Hensyn til selve Banklovgivningen foreslaas det bl. a., at Sparekasserne skal anlægge mindst 25 pCt. af deres Indlaan i pupillarsikre Værdipapirer og andre Pengeinstitutter (herunder Banker) mindst 15 pCt. Aktiebanker skal efter Forslaget yderligere til enhver Tid have anlagt mindst 25 pCt. af det Beløb, hvormed deres Indlaan overstiger fire Gange deres Egenkapital i saadanne Værdipapirer. Til Sikring af Kontokurantmidlers Likviditet skal det kunne paalægges Pengeinstitutter at holde et vist Indestaaende i Nationalbanken.

Disse Forslag vidner om den unge Stats fortsatte Bestræbelser for at tilrettelægge sit Bankvæsen efter sunde Principper.

---